

**Projekti Green Railway II raames renoveeritava raudteedresiini
külastuskogemuse esmased soovitused ligipääsetavuse
parandamiseks.**

Järgnevalt on esitatud esmased ligipääsetavuse ja kaasava kogemuse loomise soovitused, et tagada Haapsalu Raudtee ja Sidemuuseumi dresiini ligipääsetavus erinevatele külastajatele. Soovituste loomisel on arvestatud nii puuetega — nägemis-, kuulmis-, liikumis- ja intellektipuude, kui ka laste ning eakatega.



Info esitlemine ja juurdepääs muuseumile

Erinevate vajadustega kasutajagruppide kaasav kogemus algab sageli infovahetusest ja teadlikkusest. Sestap on oluline arvestada, et info olemasolevate võimaluste, aga ka teadaolevate puuduste kohta oleks külastajale teada juba enne muuseumisse tulekut veebilehel, reklaamis, uudises vms. Kuna ligipääsetavus Eesti muuseumites on sageli harv nähe, eeldavad paljud suuremate vajadustega kasutajad võimaluste puudumist ning ei hakka muuseumi külastust isegi mitte kaaluma. Olemasolevate lahenduste, soovi pakkuda ligipääsetavat ja kaasavat kogemust välja toomine tagab kindlasti erinevate külastajate suurema huvi.

Teatud erivajaduste puhul on ka tähtis, et nii külastuse eel kui külastuse ajal oleks teada, mis täpselt juhtuma hakkab, eriti mis puudutab liikuvaid objekte, valje helisid, valguse muutumist vms.

On oluline, et muuseumi sissepääsupileti soetamine oleks ligipääsetav. See tähendab muuhulgas muuseumi veebilehe vastavust veebi ja digitaalsisu ligipääsetavuse nõuetele, aga ka võimalust soetada piletit kohapealt, kassast, mis on ligipääsetav ka liikumispuudega ning nägemispuudega külastajale.

Ekspositsioonil laenutatavad abivahendid, nagu taktilised mudelid, taktilised raamatud, müra summutavad kõrvaklapid vms peaksid samuti olema kättesaadavad muuseumi kassas.

Infot edastatakse mitme meele kaudu. Kui tekivad nn. püsiekspositsiooni osad, näiteks ekraanid vms audiovisuaalne info, tuleb

näiteks videole lisada subtiitrid ja kirjeldustõlge. Subtiitrid aitavad vaegkuuljatele mõista videos räägitut, kirjeldustõlge aga kirjeldab videos näidatavat visuaalset pilti nägemispuudega inimestele.

Eksponaatidest, näiteks dresiinist ja raudteest, seda ümbritsevast maastikust tuleks luua kirjeldustõlge.

Kirjeldustõlge saab kirjeldada nii tänaseid seadmeid kui ka seda, kuidas kogu protsess praktikas omal ajal välja nägi. Kirjeldust võib esitada nii giid, kui ka see võib olla ette salvestatud audio või teksti kujul, muutes selle külastajale iseseisvalt tarbitavaks.

Ekskursioonide loomisel tuleks kaaluda erinevate erivajadustega külastajate gruppidele eri-ekskursioonide loomist. Näiteks külastustuur viipekeeles, kirjeldustõlkega tuur, rahulikus tempos ja lihtsas keeles tuur jne.

Kui ekspositsioonis esineb valje helisid, võib kaaluda võimalust külastajal laenutada müra summutavad kõrvaklapid.

Visuaalne info peab olema tarbitav eri kõrgustelt, nii püsti seistes kui ka istudes. Seda eriti juhiste, ja hoiatuste osas, et neid märkaksid nii täiskasvanud, lapsed, või püsti seisvad või ratastoolis istuvad inimesed.

Hoiatavad sildid peaksid märkima ka ohukohti, kuhu käsi ei tohi pista, kus võib märja ilma tõttu olla libe jne.

Oluline on, et visuaalne info oleks esitatud kontrastselt ja selges ning suures kirjas või märgistuses, et hõlbustada teksti lugemist vaegnägijatel ja eakatel ning arusaadav intellektipuudega inimestele või välismaalastest külastajatele.

Külastaja suunamine

Kogu territooriumil võiks kasutada eksponaate, miljöö helisid helimajakatena.

Paigutada teekonnale ja ekspositsiooni sekka heli tekitavaid esemeid, seadmeid, kõlareid vms, mis aitaksid nägemispuudega inimesel orienteeruda, tajuda liikumist ja keskkonna erinevust. Dresiini sõidu algusesse või lõppu häälteavitus saabuvast dresiinist. Püsivad helid tekitamaks raudtee miljööd.

Suunaviidad muuseumi territooriumil peaksid olema konkreetsed ja selged, illustreerivate piktogrammide või piltidega.

Pikemate jalgsi käimise vahemaade puhul tuleks suunaviidale märkida läbitav maa, näiteks meetrites.

Suuna viidal olev tekst peab olema kõrge kontrastsusega, ning suur, selges ja lihtsasti loetavas tekstistiilis.

Võimalikult suur osa liikumisteedest peaksid olema tasased ja kõva pealiskattega, mis võimaldavad liikuda liikumisabivahenditega. Tee servad peaksid olema konkreetsed, piiratud näiteks äärekivi või haljasalaga, ning takistusteta, et nägemispuudega inimesel oleks mugavam teel üksi liikuda. Liikumist territooriumil abistab liikumisjuhise, mis kirjeldab teekonda ja sellel olevaid takistusi.



Peale minek ja turvalisus

Raudteeplatvormile ning dresiinile peale minek peaks olema võimaluse korral astmevaba. Tasapindade erinevused tuleb lahendada kaldteedega. Reeglina on üle 10% kaldteed paljude ratastoolikasutajate jaoks iseseisvalt läbimatud.

Tuleb jälgida, et pinnad oleksid tasase ja libisemiskindla pealiskattega. Kuna ekspositsioon asub välitingimustes, peab pind jääma mitte-libedaks ka märgudes.



Võimaluse korral tuleks vältida vahesid ning auke, millesse valge kepp, tugiraami rattad, kargud, tugikepid või kingakontsad takerduda võivad.

Kui astmete, vahede või muude ebatasasuste vältimine pole täielikult võimalik, tuleb ohtlikud kohad tähistada maas kontrastsete tähistega.

Et hõlbustada tasakaalu hoidmist tuleb rampide jms peale mineku alad piirata ääre servast veidi kõrgema liistuga. Nii on võimalik serva paremini valge kepi või jalaga tajuda.

Rampidel ja kandepindadel tuleb kasutada käsipuid, võimalusel mõlemal pool käiguteed ning kahel kõrgusel, tavaliselt 900 ja 650 mm. Käsipuud peavad olema visuaalselt taustaga kontrastsed, algama enne pealeminekut ja käsipuude otsad ei tohi olla lahtised, st peavad olema suunatud maha või ühendatud alumise käsipuu, platvormi, seinaga vms.

Dresiinil sõites tuleb ette näha võimalused nii seisjatele, see eeldab piisavalt kinnihoidmise kohti, kui ka istujatele. Sõltuvalt sõidu kiirusest ja äkilisusest võiks tagada ka turvarihmade olemasolu.

Seisukohtade kavandamisel tuleb arvestada ka vähemalt 1-2 ratastoolikasutaja kohaga. Ratastooli manööverdamisruum on üldjuhul 1,5 x 1,5 meetrit. Ruumi kokkuhoiu mõttes lahendada näiteks mõnede klapptoolide kasutusega, mida vajadusel saab seinale kokku panna, et ratastoolile ruumi teha.

Samad soovitusel ja märkused kehtivad ka dresiinilt mahatuleku kohta.



Lisa, meelelahutuslikud ja õpetlikud tegevused

Mida rohkem leidub ekspositsioonis võimalusi ise millegi proovimiseks või ise läbi katsetamiseks, seda parem.

Ettevalmistavates materjalides toodud kiirusemõõtja idee käsidresiini puhul on hea. Kui kiirusemõõtja veel ka häälega tulemustest teada saaks anda, annaks see kogemusele veelgi juurde.

Mõned näited võimalikest tegevustest, milledest kindlasti osad toimuvad giidi juhendamisel ja valve all:

- Külastaja saab ise masina käima panna, sõita, selle seisata.
- Helista jaamakella. Mängi konduktorit, või jaamaülemat.
- Tutvuda raudtee töötajate varustusega, riietega. Võimalus ka end ise riietada kui raudteeline.
- Dresiinile minnes tuleb hankida või komposteerida pilet.
- Võimalus kogu masinavärki ja raudteed turvaliselt uurida erinevatest külgedest. Näiteks võimalus minna raudteele ja katsuda drežiini rattaid.
- Võimalus laenutada / tutvuda füüsiliste mudelitega,
- Sõita mudelraudtee peal, et tajuda ülesehitust väiksemas skaalas / siseruumides / kontrollitumas keskkonnas
- Panna minidresiin puslana kokku
- Kuulata vanu helisalvestisi raudteelt, erinevate rongide, erinevate rongivilede kuulamine, võrdlemine.

- Hooldusauto juhtimine. Kõrvalsõitja saab aidata juhtimisel teatud erivajaduste puhul näiteks kiirendamisel ja pidurdamisel. Eesmärk on, et juhtimistunnetust saavad proovida ka need külastajad, kes igapäevases elus sõidukeid juhtida ei saa. Turvalisuse huvides saab dubleeritud juhtimise korral juhendaja juhtimist toetada või selle üle võtta.